

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/1, p. 229-250

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11597>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 20.02.2017 ✓ Accepted/Kabul: 30.03.2017
✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Mehmet KÖÇER – Prof. Dr. Mesut
AYDIN – Yrd. Doç. Dr. İlker Mümin ÇAĞLAR

This article was checked by iThenticate.

2276 NOLU TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE GÜMÜLCELİ KÖYÜ'NÜN SOSYO-EKONOMİK DURUMU (1844-1845)

Recep DÜNDAR*

ÖZET

Bu çalışmada; 1844-1845 tarihi itibarıyla Aydın Vilayeti Saruhan Sancağı Manisa kazası Belen Nahiyesi'ne bağlı olan Gümülceli Köyü'nün 19. yüzyıl ortalarındaki sosyal ve ekonomik durumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki 2276 numaralı Temettuât Defteri verilerine göre Gümülceli Köyü 47 hane olup yaklaşık olarak 235 kişilik tahmini nüfusa sahiptir. Köydeki ailelerin geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Hane reislerinin büyük bir kısmının meslekleri de buna paralel olarak erbâb-ı zirâat, hizmetkar, rençber, sığırtmaç ve inşaat ustası olarak görülmektedir.

Gümülceli'de yaşayan ailelerin sahip oldukları tarım arazileri toplamı 2687 dönüm olup, 2362 dönümü ekili arazi (mezrû' tarla), 125 dönümü nadasa bırakılmış arazi (gayr-ı mezrû' tarla), 67 dönümü bağ ve 133 dönümü icara verilen arazilerdir. Bu arazilerde, pamuk, Buğday, arpa, susam, darı, burçak ve üzüm ziraatı yapılmaktadır. 1845 tarihi itibarıyla Gümülceli'de meslek olarak hayvancılıkla uğraşan aile yoktur. Hayvancılığın ticarî faaliyet olarak değil, daha çok günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak yapıldığı görülmektedir. Hayvanlardan bir kısmı, süt, peynir, yağ gibi ihtiyaçlar için yetiştirilirken, bir kısmı da güç ve kuvvetinden istifadeyle çift ve yük taşımacılığında kullanılmaktadır.

Gümülceli Köyü'nde aileler, pamuk, buğday, arpa, susam, darı, burçak, üzüm, tütün ve bostan gelirlerinden ödedikleri öşür miktarı toplam 6588 kuruştur. Hane reislerinin bir yıl öncesine ait vergileri toplamı 2975 kuruştur. Ailelerin tarım, hayvancılık ve kira gelirlerinden oluşan bir yıllık tahmini temettuâtı toplamı 53 944 kuruştur. Bu toplam miktarın 51 144 kuruşu tarım, 2000 kuruşu hayvancılık ve 800 kuruşu kira gelirlerine aittir. Hane reislerinin mesleklerine istinaden ödedikleri tahmini hizmet temettuâtı toplamı 3000 kuruştur. Tarım, hayvancılık ve kira gelirlerinden oluşan bir yıllık tahmini temettuâtı ile hizmet temettuâtı toplamı ise 56 944 kuruştur.

* Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: rdundar45@gmail.com, recep.dundar@inonu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Gümülceli Köyü, Temettuât, Sosyal ve Ekonomik Hayat

**THE SOCIO-ECONOMIC STATUS OF GUMULCELI VILLAGE
ACCORDING TO BOOK OF PROFITS NO 2276 (1844-1845)**

ABSTRACT

In this study, the purpose is to reveal the social and economic status of Gumulceli Village of Belen County of Manisa, which was the Sanjak of Aydin Province in 1844-1845 in mid-19th century. According to the Book of Profits with the number 2276 in Ottoman Archives of Prime Ministry, Gumulceli Village had 47 houses and the population was estimated to be 235 people. The way of living for the families in the village was agriculture and animal husbandry. The majority of the chiefs of the houses were parallel to this, which were free traders in agriculture, servants, ploughmen, cowman, and construction foremen.

The total area of the fields used for agriculture by families in Gumulceli was 2687 acres, and 2362 of it was planted fields (arable land), 125 of it was fallowed fields (non-arable land), 67 acres of it was vineyards, and 133 acres were let out. In these fields, the cultivation of cotton, wheat, barley, sesame, corn, tare, and grape was common. As of 1845, there were no families who dealt with animal husbandry as a way of living. It is observed that animal husbandry was made to cover daily needs not as a way of living in a professional manner. Some of the animals were bred to cover the needs like milk, cheese, oil, while some of them were bred to make use of their power in transportation.

The amount of the tithe paid by the families in Gumulceli Village from the cultivation of cotton, wheat, barley, sesame, corn, tare, and grape was 6588 piasters in total. The total of the taxes paid by one previous in year the chiefs of the families was 2975 piasters in total. The total of the annual profit-income of the families by dealing with agriculture, animal husbandry and rental was estimated as 53 Liras 944 piasters. 51 Liras 144 piasters of this amount belonged to animal husbandry, and 2000 piasters belonged to animal husbandry and 800 piasters of it belonged to rental incomes. The estimated amount of service income paid by the chiefs of the families was 3000 piasters. The total amount of estimated annual income, which consisted of agriculture, animal husbandry and rental incomes and service income, was 56 944 piasters.

STRUCTURED ABSTRACT

Gümülceli was a village under the Belen County of Manisa, Saruhan Sanjak of the Aydın Province in 1845. According to the data given in the Book of Dividends 2276, which was examined in the context of the study, the families, estimated populations, professions, agricultural products and animals, immovable and movable assets, annual income levels, detailed tax burdens of the families living in Gümülceli were analyzed.

The families living in Gümülceli Village were living in 47 houses and were estimated to be 235 people. 33 of the 47 house chiefs were agricultural dealers, 5 of them were servants, 3 of them were employees, one of them was cowman, one of them was construction foreman, one of them was disabled elderly, one of them was soldier and one of them did not state his occupation. Another non-Muslim house chief whose name was not given was recorded as grocer. 70% of the house chiefs in Gümülceli Village were agriculture-dealers, and they dealt with agriculture. Those who were servants were 10.638%, employees were 6.382%. The total of those who were construction foreman, cowman, soldier, grocer, disabled and non-recorded one was around 12%.

According to the book, the arable land in Gümülceli was 2687 acres in total. The use of agriculture areas is as follows: the areas that were cultivated was 2362 acres, the areas that were fallowed were 125 acres in total, vineyards 67 acres, and rented fields were 133 acres. 43 families had lands in Gümülceli Village and 33 of them were agriculture-dealers, and 10 of them were from other occupations. 62.5 acres of land is allocated for 43 families that had arable fields in the village. When the total area is examined it is seen that the rate of the arable land corresponds to 87.90%. The rate of the fields that were left for fallow was around 4.65%. The rate of the areas used as vineyards was 2.49% and the rate of the areas that were rented was 4.94%.

In Gümülceli Village, 27 families (57.44%) dealt with cotton, 37 families (78.72%) dealt with wheat, 36 families (76.59%) dealt with barley, 2 families (4.25%) sesame, 9 families (19.14%) dealt with corn, 19 families (40.42%) dealt with vetch, and 17 families (31.91%) dealt with grapevine cultivation. As for the examined period, the area was not irrigated much except for the Gediz Basin, and it is estimated that dry agricultural activities were performed.

As of 1845, there were no families who dealt with animal husbandry in Gümülceli as a profession. When the record books are examined it is seen that animal husbandry was not dealt with as a commercial activity, but as an activity to cover daily needs. Some of the animals were kept to cover milk, cheese, fat, and some were kept to make use of their powers in transportation. As a matter of fact, the number of the milch cows from which milk and dairy products were obtained was 30 in Gümülceli, and the number of the milch buffalos was 5. The income of a milch cow was 50 piasters, and the one of the milch buffalo was 100 piasters. There were 12 horses, 17 mares, 42 donkeys, and 80 oxen whose power was used. There were also 5 foals, 21 infertile cows, 8 calves, 13 bullocks, 10 heifers, 6 water buffalos, 17 buffalo calves, 5 infertile buffalos, and 11 young buffalo calves, which were not subject to taxation like horses and mules, in the village. There were more than two oxen per house who dealt with agriculture in the village. The area that could be cultivated by a family with two oxen was called "*çift hanesi*" (i.e. double-house), and the area that could be cultivated by two oxen was called "*çiftlik*" (i.e. farm). Based on these data, it is seen that the families that dealt with agriculture in Gümülceli Village had arable land and had the animals which they could use in transportation and in cultivating the land.

The families in Gümülceli Village paid 6588 as tax in total, which was received from cotton (349 piasters), wheat (3901.5 piasters), barley

Turkish Studies

(1594 piasters), sesame (50 piasters), corn (68.5 piasters), vetch (387 piasters), grapes (157 piasters), tobacco (60 piasters) and orchards (20 piasters). 5.29% of the total taxes that were collected was from cocoon, 59.23% was from wheat, 24.19% from barley, 0.75% from sesame, 1.03% was from corn, 5.87% was from vetch, 0.30% was from orchard, 2.38% was from grapes and 0.91% was from tobacco. For this reason, wheat, barley, vetch and cotton had important shares in taxation in direct proportion with production.

The total taxes of the 47 family chiefs living in Gümülceli Village as of 1844 were 2975 piasters in total. These taxation amounts varied between 24 piasters and 195 piasters. Two families paid 195 piasters, 10 families paid 115 piasters, 12 families paid 65 piasters, one family paid 36 piasters, seven families paid 35 piasters, 14 families paid 25 piasters and one family paid 24 piasters. The average tax per family in the village was 63.29 piasters.

The total estimated dividend which consists of annual incomes of agriculture, animal husbandry, and rents in Gümülceli Village was 53 944 piasters. 51 144 piasters of this came from agriculture, 2000 piasters came from animal husbandry and 800 piasters came from rental incomes. The total estimated dividends paid by the chief of the houses based on their occupations were 3000 piasters. The total estimated dividends of agriculture, animal husbandry and rental and service sector were 56 944 piasters.

The Book of Dividends has a specific importance to reveal the social and economic situations of their regions for local historical studies. With a study that will be conducted by examining the whole of the Book of Dividends of Gümülceli Village will make it possible to assess the social and economic situation of this village in mid-19th Century.

Keywords: Gümülceli Village, Profits, Social and Economic Life.

Giriş

Gümülceli Köyü Ankara-İzmir ve İzmir-İstanbul karayolu üçgeni içerisinde, Çal Dağı'nın eteklerinde Gediz ovasına hakim bir mevkide yer almaktadır. Bulunduğu konum itibarıyla Saruhanlı'ya 17 km., Manisa'ya 25 km. ve Turgutlu'ya 19 km. mesafede olup doğusunda Musalar Yeniköy ve Sınırlı, batısında ise Koldere beldesi vardır. İncelenen dönem olan 1845 tarihi itibarıyla Aydın Vilayeti Saruhan Sancağı Manisa kazası Belen nahiyesine tabi olan Gümülceli Köyü'nün, kuruluşu ve tarihi hakkında rivayetlerin ötesinde fazla bir bilgi yoktur.

Köy hakkındaki ilk bilgiler XVI. yüzyılın ilk yarısına aittir. 1531'de Yengi nahiyesine bağlı olduğu bilinen köyde, 14 hane, 8 mücerred varken, 1575'de, 13 hane, 16 mücerred, 2 sipâhizâde ve 4 hane buğurcu yörüşü bulunmaktadır. Ahalisinin elindeki toprak miktarı ise 1531'de 11 çiftlik kadar iken, 1575'de bunun 8,5 çifte düştüğü görülmektedir. Ayrıca, 1531'de, köyde, her ikisi de 1 çift kadar toprağa sahip iki "zemin" olup bunlardan biri, köy sakinlerinden birinin elindedir. Keza aynı tarihte, hâric raiyyet elinde miktarı belirtilmeyen nispette toprak mevcut olup, bunun 1575'de daha da ziyadeleştiği anlaşılmaktadır ki, adı geçen tarihte zemîn vergisinden 575 akça gelir sağlanmaktadır. Köyde, buğday, arpa, yulaf, burçak, nohut, darı, pamuk ve bostan mahsulleri yetiştirildiği; ilk tahrire nispeten ikincide, pamuk ve buğday istihsalinde belirli bir artış olduğu görülmektedir. Köy sakinleri ayrıca, koyun besiciliği yapmakta ve arıcılık ile meşgul olmakta idiler. Köyün vergi hâsılı ise, 3247

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/1

akça iken, 1575'de 5000 akçaya yükselmiş ve her iki tarihte de tımar olarak tevcih edilmiştir. (Emecen 1989: 171)

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Çal Dağı'nın değişik mevkiilerinde, Belen-i Kebir nahiyesine tabi olarak yaşayan topluluklar dağ eteklerine inip yerleşik hayata geçerlerken, Sazak bölgesinden bazı yörük aileler Gümülceli Köyü'ne gelerek Tepe mahalleye yerleşmişlerdir.

Gümülceli Köyü 1989 yılında belediye tüzel kişiliğini kazanmıştır. Fakat 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile Manisa'nın büyükşehir belediyesi statüsüne geçmesi neticesinde belediye tüzel kişiliğini kaybederek mahalle konumuna düşmüştür.

Temettuat Defterleri ve 2276 Nolu Defterin Tanıtımı

XV ve XVI. yüzyıllarda uygulanan klasik tahrir geleneği, XVII. yüzyıldan itibaren devlet bürokrasisinin genişlemesi, iktisadi ve sosyal alandaki gelişme ve değişimler neticesinde terk edilmiş, yerine yeni tahrir geleneği ikame edilmiştir. Yeni tahrir geleneğinde, klasik tahrir defterindeki her kaynak için ayrı ayrı defterler tutulmuştur (Öztürk 1997: 249). Bu defter çeşitlerinden biri de Tapu Tahrir geleneğinin devamı olarak Tanzimat Devrinin ilk yıllarında hazırlanmış olan Temettuat Defterleridir. Temettuat Defterleri genel itibarıyla bir bölgenin demografik yapısı, hane reisinin menkul ve gayr-i menkul kaynakları, yıllık kazancı, işletmelerin büyüklüğü, iş gücü ve ayrıntılı vergi yükü, kişilerin mesleği, yetiştirilen ziraî ürün ve hayvanlar ile ticarî ve sınaî müesseseler hakkında bilgiler sunmaktadır. (Metin 2015: 193)

Osmanlı Devleti, gelirleri arttırmak, vergi adaletsizliklerini ortadan kaldırmak ve kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına almak düşüncesiyle 12 Ocak 1840 tarihinde çıkarılan talimat-ı seniyye (Adıyeye 2000: 770) ile ülke genelinde gelirlerin tespiti için temettü¹ sayımlarının yapılması kararlaştırılmıştır. Bu sayımlar, muhassıllar nezaretinde her yerde halkın isim, şöhret, emlak ve arazileri ile hayvanlarının miktarı, tüccar ve esnafın yıllık gelirlerinin yazıldığı defterlere kaydedilmiştir. (Kütükoğlu 1999: 395)

Tanzimat döneminde aşar ve ağnam dışındaki örfi vergiler kaldırılarak, "an-cemaatin vergi", "vergi-i mahsûsa", "vergi" ve "komşuca alınan vergi" (Öztürk 2000: 537-591) gibi değişik isimlerle adlandırılan yeni bir vergi sistemi uygulamaya konulmuştur. Bu vergi, her sene tevzii zamanı geldiğinde, kaza meclislerinde ayrı ayrı pusulalar düzenlenerek köy ve mahallelere toplam vergi borçları bildirilirdi. Her mahalle ve köyün vergi pusulası geldiğinde imam ve muhtarlar veya Hıristiyan köy ve mahallelerde papaz ve muhtarlar, önce tüm evlerin numarasıyla sahiplerinin isimlerini bir deftere yazarlardı. Sonra o köy veya mahallede ahaliden gereken diğer kimselerle beraber toplanarak kaza meclisinden gelen vergi pusulasında yazılı olan tutarı "komşuca kemal-i hakkaniyet üzere" herkesin mali gücüne göre ve "hoşnudi-i umumi" ile aralarında paylaşırıp, herkesin payına düşen vergi defterdeki ismi altına kaydedilirdi. (Şener 1990: 95-96)

1840 yılında gerçekleştirilen temettuat tahrirlerinden istediği neticeyi alamayan Osmanlı Devleti, temettü yazımlarından vazgeçmemiş ve 1844 yılında tahririn yeniden yapılmasına karar vermiştir. Bu bağlamda eyaletlerin başına müşirler getirilmiş ve malî sorumluluk defterdarlara verilmiştir. Sancakların malî işleri kaymakamlara, kazalarınki kaza müdürlerine bırakılmıştır. 1840 tahririnden farklı olarak bu sayımlarda, merkezden görevliler gönderilmemiştir. Ayrıca temettuat tahrirleri esnasında herhangi bir karışıklık ortaya çıkmaması ve tahririn usulüne uygun olarak yapılması için vali ile defterdarlara talimatlar ve numuneler gönderilmiştir. Bu suretle yazımına

¹ Tanzimat döneminde aşar ve ağnam dışındaki örfi vergilerin kaldırılarak yerine tek bir vergi olarak konulan temettuat vergisi, hane reislerinin yıllık gelirleri üzerinden alınan vergidir. [Bkz. M. Zeki Pakalın, "Temettü' Vergisi", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, III*, İstanbul 1993, s. 453]; "Temettü" kâr etme, kazanma, "Temettuat" ise kârlar, faydalar demektir. Bkz. Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1996, s. 1073

başlanan “Temettuât Defterleri”, XIX. yüzyılda Osmanlı ülkesinde yaşayan nüfusun yerleşim düzeni, zirai üretim durumunu, hanelerin servet ve gelirleri ile vergilendirme konularına dair çok zengin bilgiler içermektedir. (Atar 2012: 389-407)

1840 yılında yapılan temettuât tahrirleri ile 1845 yılında hazırlanan defterler arasında muhteva ve şekli bakımından bazı farklar bulunmaktadır. 1840 tarihli defterlerde vergilerden sadece vergi-i mahsûsaya yer verilmiştir. 1845 tarihli defterlerde ise bir yıl önce vermiş olduğu vergi-i mahsûsa ile birlikte öşre de yer verilmiştir. Bu bilgiler hane ve sıra numaralarının yan veya üstünde isme dik bir şekilde sağdan sola, meslek, vergi-i mahsûsa ve öşür sırasıyla yazılmıştır. Bazı defterlerde sayfalar çift sütun olarak tanzim edilmişse de bazılarında bu şekil, sadece emlâkı ve malî az olanlar için kullanılmıştır. (Kütükoğlu 1999: 411)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde, Kamil Kepeci ve Maliyeden Müdevver Defterler tasnifleri içerisinde yer alan Temettuât Defterleri, 1988 yılında yapılan tasnif çalışmalarıyla 17 747 tanesi araştırmaya açılmıştır. Defterlerin büyük kısmı 1260-1261 (1844-1845) tarihinde yapılan sayımlara aittir. Çok az sayıda olmakla beraber, 1256 (1840)’da yapılan ilk tahrirlere ait defterler de vardır. (Serin 1998: 721; Geçer 2012: 1751))

İncelenen ML. VRD. TMT. d. 2276 nolu Temettuât Defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliye Nezareti/Varidat Temettuât Defterleri tasnifinde olup, ciltsiz ve ebrulu, 18x51 ebadında ve 12 numaralı sayfa boş olmak üzere her sayfada iki sütun olarak toplam 12 sayfadır. Defterin başlangıç tarihi ise 1261/1845’dir. Defterin ebrulu kapağında "Gümülceli karyesi der kazâ-i Mağnisâ" başlığı kayıtlıdır. Defterin birinci sayfasında "Gümülceli", kayıtların başladığı ikinci sayfasında "Saruhân sâncığı dahilinde Mağnisâ kazâsında Gümülceli karyesinde mukîm ahâlinin emlâk ve arâzi ve temettuâtlarını mübeyyin defteridir" kayıtları vardır. Bu başlığın altında "karye-i Gümülceli tâbi-i nâhiye-i Belen" yazılarak veriler kaydedilmiştir. Ayrıca defterin onbirinci sayfasında "karye-i mezbûrede mütemekkin reâyâ" başlığı altında bir hane gayrimüslim aile kaydedilmiştir. Defterde hane reisleri kaydedilirken hane ve sıra noları verilmiştir. Köy dışından gelip yerli yedi aile ile ortak ziraat yapan aile reislerine hane numarası verilmemiştir. Bunlara, ortak ziraat yaptıkları ailenin sıra numarasından sonraki numara verilmiş, nereden geldikleri ve hangi aşirete mensup oldukları hakkında açıklama yapılmıştır. Ayrıca hane numaraları verilirken 25 nolu haneden sonra 27. hane numarası verilmiş, devamında doğru numaralama devam ettirilmiştir.

Gümülceli Köyü'nün Sosyal Durumu (Aile Reisleri, Meslekleri ve Nüfus)

İncelenen 2276 nolu Temettuât Defterine göre 1845 tarihi itibarıyla Gümülceli Köyü’nde yaşayan 47 aile olup bunların tahmini nüfusu² 235 kişidir. Köyün tahmini nüfusu hesaplanırken defterde hane numarası verilmeden sadece sıra numarası ile kaydedilen yedi hane dahil edilmemiştir. Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere bu aileler defterde kendilerinden önce kaydedilen haneler ile ortak ziraat yapmaktadırlar. Defterde isimleri yazılan bu aileler genellikle aynı coğrafi bölgede olan Turgutlu, Akhisar ve çevre bölgedeki aşiretlere aittir. Üzerlerine kayıtlı tarla, bağ, bahçe ve hayvan olmayıp sadece ortak ziraat yaptıkları aile ile elde ettikleri gelirden kendilerine düşen temettuât miktarları kaydedilmiştir.

² Tahmini nüfus hesaplamaları hakkında bkz. Mehmet Öz, “Tahrir Defterlerinin Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Kullanılması Hakkında Bazı Düşünceler”, *Vakıflar Dergisi*, XXII, Ankara 1991, s. 429-439; Ayrıca bkz. Ö. L. Barkan, "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *T.M. X*, (1951), s. 12; Nejat Göyünç, "Hâne Deyimi Hakkında", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 32, s. 331-348; aynı müellif, *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*, İstanbul 1969, s. 86; Kemal Çiçek, "Osmanlı Tahrir Defterlerinin Kullanımında Görülen Bazı Problemler ve Metod Arayışları", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S. 97, (Ağustos 1995), s. 93-112; Suraiya Faroqhi, "Tavation and Urban Activities In Sixteenth Century Anatolia", *International Journal of Turkish Studies I*, (1979-1980), s. 19-53

Köydeki ailelerden bir hanesi gayrimüslimdir. Mesleği bakkal olan bu hane reisinin adı yazılmamıştır. Bir beygir, iki dönüm ekili ve iki dönüm nadas tarlaya sahip olan bu aile reisi cizye vergisine tabi olup, gelir düzeyi a'lâ olarak kaydedilmiştir. 1845 tarihi itibarıyla Gümülceli Köyü'nde yaşayan aile reislerinin isimleri ve meslekleri, defterde kayıtlı hane ve sıra numaraları ile birlikte aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Gümülceli Köyü'nde Yaşayan Ailelerin İsimleri ve Meslekleri

Hane-Sıra	Meslek	İsim	Açıklamalar
1-1	Erbâb-1 zirâat	Muhtar-ı karye, Sulu oğlu Ali	
2-2	Erbâb-1 zirâat	Avcı oğlu Veli	
3-3	Erbâb-1 zirâat	Tosun oğlu Hasan	
4-4	Erbâb-1 zirâat	Bey oğlu Molla Halil	
5-5	Erbâb-1 zirâat	Solak oğlu Molla Mehmed	
6-6	Erbâb-1 zirâat	Hasan oğlu Eyüb	
7	[ortakçı]	Kasabalı Deli Hasan	Merkûm dahil-i sancâk olan Turgüdü kasabası ahâliyelerinden Kasabalı deli Hasan demekle meşhûr olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
7-8	Erbâb-1 zirâat	Kazıklı oğlu Ali	
9	[ortakçı]	Merkum Ali'nin garibi işçi Andon	Merkum kazâ-i mezbûrede de işçi Andon demekle meşhûr olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
8-10	Erbâb-1 zirâat	Köse oğlu İbrahim	
9-11	Erbâb-1 zirâat	Amuca oğlu Hasan	
12	[ortakçı]	Hacı Musa	Merkûm dahil-i sancâk olan aşiretlerinden Musalar aşireti sakinlerinden olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
10-13	Erbâb-1 zirâat	Kırkağaçlı Veli	
14	[ortakçı]	Hacı İbrahim	Merkûm dahil-i sancâk olan aşiretlerinden Musalar aşireti sakinlerinden olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
11-15	Erbâb-1 zirâat	Musa oğlu Hüseyin	
12-16	Erbâb-1 zirâat	Kabasakal oğlu Musa	
13-17	Erbâb-1 zirâat	Hacı Hasan oğlu Süleyman	
14-18	Erbâb-1 zirâat	Veli ağa oğlu Mehmed	
15-19	Erbâb-1 zirâat	Veli ağa oğlu Hasan	
16-20	Erbâb-1 zirâat	Canım ağa oğlu Halil	
21	[ortakçı]	Abacı Atnaş?	Mersûm dahil-i sancâk olan Akhisar kazâsı mütemekkinlerinden olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
17-22	Erbâb-1 zirâat	Sultan oğlu Veli	
18-23	Erbâb-1 zirâat	Türkmen oğlu Bekir	
19-24	Erbâb-1 zirâat	Molla Hasan	
20-25	Erbâb-1 zirâat	Karaoğlan oğlu Mehmed	
21-26	Erbâb-1 zirâat	Musa [oğlu] Mustafa	
22-27	Erbâb-1 zirâat	Halil ağa oğlu Halil	
23-28	Erbâb-1 zirâat	Tosun oğlu Ahmed	
24-29	Erbâb-1 zirâat	Kırlı çulcu Mehmed	
25-30	Erbâb-1 zirâat	Kısa Süleyman	
26-31	Erbâb-1 zirâat	Hacı İsa oğlu Veli	
27-32	Erbâb-1 zirâat	Durak oğlu Hasan	
28-33	Erbâb-1 zirâat	Kırlı Abdullah oğlu Ahmed	

Turkish Studies

29-34	Erbâb-ı zirâat	Sazak oğlu Hüseyin	
30-35	Erbâb-ı zirâat	Kırlı oğlu Ahmed	
31-36	Erbâb-ı zirâat	Veli Ağa oğlu Ali	
32-37	Erbâb-ı zirâat	Kabasakal oğlu Osman	
38	[ortakçı]	Kara Serbân	Merkum kazâ-i mezbûr aşiretlerinden Musalar aşiretinden olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
33-39	Erbâb-ı zirâat	İsa oğlu Hüseyin	
40	[ortakçı]	Abacı Atnaş?	Merkûm dahil-i sancâk olan Akhisar kazâsından olup iş bu temettuâtı yalnız merkûm ile müşrikinden olduğu
34-41	Sığırtmaç	Sığırtmaç oğlu Hüseyin	
35-42	Hizmetkâr	Kırlı Murad	
36-43	İhtiyar ve amelmande	Sultan oğlu Mehmed	
37-44	Rençber	Kırlı Ahmed yetimi İbrahim	
38-45	Rençber	Canım ağa oğlu İbrahim	
39-46	[mesleği yazılmamış]	Kerim oğlu yetimi Hüseyin	
40-47	Hizmetkâr	Hayme oğlu Osman	
41-48	Hizmetkâr	Hacı Ali oğlu Hasan	
42-49	Yapucu	Yapucu Hasan	
43-50	Asker-i nizâmiyede	Hande oğlu Mehmed	
44-51	Hizmetkâr	Kırlı Hüseyin	
45-52	Hizmetkâr	Şaban oğlu İbrahim	
46-53	Rençber	Veli Ağa oğlu Koca Mustafa	
47-1	Bakkal	(Zımmî)	

İncelenen Temetuat defterine göre Gümülceli Köyü'nde 47 hane reisinden 33'ünün mesleği erbâb-ı zirâat, 5 hane reisi hizmetkar, 3 hane reisi rençber, bir hane reisi sığırtmaç, bir hane reisi yapucu, bir hane reisi ihtiyar ve amelmande, bir hane reisi asker olarak yazılmış ve bir hane reisinin mesleği belirtilmemiştir. Mesleği belirtilmeyen hane reisi Kerim oğlu yetimi Hüseyin 30 dönüm, hizmetkâr Hayme oğlu Osman 20 dönüm, hizmetkar Şaban oğlu İbrahim 2 dönüm, mesleği bölümüne asker yazılan Hande oğlu Mehmed 8 dönüm arazi sahibi olup ziraatla uğraşmaktadırlar. İsmi verilmeyen ve mesleği bakkal olan gayrimüslim aile reisi de 4 dönüm araziye sahip olup bağ ve tütün ziraatı yapmaktadır. Dolayısıyla mesleği hizmetkar olan üç aile reisi ve bir sığırtmaç arazi sahibi olmayıp ziraatla uğraşmamaktadırlar.

Burada dikkati çeken husus hane reislerinin mesleklerinin erbâb-ı zirâat ve rençber olarak ayrımına tabi tutularak verilmesidir. Çünkü rençber, tarım sektöründe ya da yapı işlerinde çalışan işçi anlamına gelmektedir. (Şemseddin Sami 2004: 671) Fakat Çal dağı silsilesinin güneyi ve Gediz vadisi yerleşim yerlerinde "rençber" kelimesi, "Leşber" şeklinde söylenmekle beraber, anlam olarak da, genel sözlük tanımının biraz daha dışında, kendi tarım arazisi üzerinde ziraat yapan küçük ve orta ölçekli çiftçilere verilen bir sıfattır. İncelenen defterde Gümülceli'de "rençber tairesinden" diye kaydedilen Kırlı Ahmed yetimi İbrahim 84 dönüm (TMT.d. 2276, s. 9, hane: 37, sıra: 44), Canım Ağa oğlu İbrahim 6 dönüm (TMT.d. 2276, s. 9, hane: 38, sıra: 45) ve Veli Ağa oğlu Koca Mustafa 40 dönüm mezbû' tarla (TMT.d. 2276, s. 10, hane: 46, sıra: 53) ve 2 dönüm bağa sahip olup ziraatla uğraşmaktadırlar. Ayrıca incelenen defterde meslek kaydedilen hizmetkarlık aynı bölgede "hızmaker" olarak kullanılır ve yıl boyunca aynı tarım arazisinde görev alıp toprağın bakımını üstlenen ve o mülk sahibine tâbi olan kişilerin ifâ ettiği bir vazifedir. (Çağlar 2015: 422) İncelenen deftere göre Gümülceli Köyü'nde mesleği hizmetkar olarak kaydedilen beş aile reisi olup bunların ikisi arazi ve hayvan sahibi olmayıp meslekleri itibariyle hizmet temettuâtı vermektedirler. Hacı Ali oğlu Hasan 20 dönüm ekili ve 30 dönüm kiraya verdiği tarla (TMT.d. 2276, s. 9, hane: 41, sıra: 48), Kırlı Hüseyin nadasa bırakılmış 40 dönüm ekilebilir tarla (TMT.d. 2276, s. 10, hane: 44, sıra: 51) ve

Turkish Studies

Şaban oğlu İbrahim iki dönüm ekili tarla (TMT.d. 2276, s. 10, hane: 45, sıra: 52) sahibidirler. Buradan anlaşıldığına göre bunlar hizmetkarlıklarının yanında sahip oldukları arazilerde kendileri sınırlı da olsa ziraatla uğraşmaktadırlar.

Tablo 2: Gümülceli Köyü'ndeki Meslek Çeşitlerinin Sayısı ve Oranı

Meslek	Sayısı	Oranı
Erbâb-ı zirâat	33	70.212
Rençber	3	6.382
Hizmetkar	5	10.638
Yapıcı	1	2.127
Sığırtmaç	1	2.127
Asker	1	2.127
Bakkal	1	2.127
ihthiyar ve amelmânde	1	2.127
Mesleği olmayan	1	2.127

Tabloda görüldüğü üzere Gümülceli Köyü'nde aile reislerinin % 70'inin mesleği erbâb-ı zirâat olup tarımla uğraşmaktadırlar. Hane reislerinden mesleği hizmetkar olanlar % 10.638, rençber olanlar % 6.382'dir. Ayrıca mesleği yapıcı, sığırtmaç, asker, bakkal, iş göremez ihtiyar ve mesleği yazılmayanların toplamı % 12 civarındadır.

Temettuat Defterlerinde kişilerin isimleri, bazen sülâle veya babalarının isimleri ile bazen de kişinin sıfatı veya lâkabı ile verilmiştir. Kişilerin taşıdıkları isimler, sıfatlar ve fiziksel özellikleri toplum içindeki konumlarının bir göstergesi olabilmektedir. Bundan dolayı Temettü Defterlerinde hane reislerinin isimlerine göre kayıtların yapılmış olması, bu defterlerin ekonomik durumun belirlenmesinde olduğu kadar sosyal yapının tespiti bakımından da çok önemli kaynak işlevi taşıdıklarını göstermektedir. (Kütükoğlu 1999: 400 vd.) Nitekim, kara, uzun, kısa, sarı, koca, arabacı, değirmenci, berber, molla, kahya, yürük, Niğdeli, Armutlulu gibi sıfatların ifade ettikleri anlamdan onların fiziksel özellikleri, meslekleri ve nereli oldukları hakkında ip uçları edinmemiz mümkündür. Yine "hacı" sıfatına sahip olanların dinin farizalarını yerine getirmelerinin yanında bu farizayı yerine getirebilecek mali güce de sahip olduklarını da göstermektedir. (Emecen 2011: 333; Efe 2006: 26)

İncelenen deftere göre Gümülceli Köyü'nde yaşayan hane reisleri, Ahmet (4), Ali (4), Bekir, Halil (3), Hasan (7), Hüseyin (6), İbrahim(4), Mehmed (5), Murat, Musa, Mustafa (2), Osman (2), Süleyman (2) ve Veli (4) isimlerini taşımaktadırlar. Bu aile reisleri deftere kaydedilirken köse (1), kabasakal (1), karaoğlan (1) gibi fiziksel özellikleri, hacı (3), avcı (1), molla (3), kırılı³ (6) gibi sıfatları, sığırtmaç (1), yapıcı (1), çulcu (1) gibi meslek isimleri ve Kırkağaçlı gibi nereden geldiğini ifade eden lakaplar kullanılmıştır. Baba ismiyle aynı ismi taşıyan bir aile reisi tespit edilmiştir. Diğer aile reisleri tabloda görüldüğü üzere aile ve sülale isimleriyle verilmişlerdir.

Gümülceli Köyü'nün Ekonomik Durumu

Tarım Arazilerinin Dağılımı

İncelenen defterde hane reislerinin sahip oldukları tarla, bağ, bahçe ve bostan gibi gayr-i menkullerinin dönüm olarak miktarı ve "hâsılat-ı senevisi" teferruatlı bir şekilde verilmiştir. Bu gayr-i menkuller; ekilip işlenen arazi "mezrû' tarla", nadasa bırakılmış arazi "gayr-ı mezrû' tarla" ve "bağ", "bahçe" şeklinde kaydedilmiştir. Deftere göre Gümülceli'de yaşayan ailelerin sahip oldukları araziler, mezrû' tarla, gayr-ı mezrû' tarla, bağ ve icara verilen tarla tasnifiyle, miktarları ve dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

³ Bölgede kırılı sıfatı genellikle dışarıdan ve özellikle İç- Ege'den gelenler için kullanılmaktadır.

Tablo 3: Gümülceli Köyü'nde Ailelerin Sahip Oldukları Araziler

Hane-Sıra no	Hane reisi	Mezrû' Tarla	Gayr-ı mezrû' Tarla	Bağ	İcara verilen tarla	TOPLAM
1-1	Sulu oğlu Ali	180		4		184
2-2	Avcı oğlu Veli	190		5		195
3-3	Tosun oğlu Hasan	65		2		67
4-4	Bey oğlu Molla Halil	126		4		130
5-5	Solak oğlu Molla Mehmed	47		6		53
6-6	Hasan oğlu Eyüb	26				26
7-8	Kazıklı oğlu Ali	69				69
8-10	Köse oğlu İbrahim	75		3		78
9-11	Amuca oğlu Hasan	134		6		140
10-13	Kırkağaçlı Veli	112				112
11-15	Musa oğlu Hüseyin	30				30
12-16	Kabasakal oğlu Musa	64	64	4		132
13-17	Hacı Hasan oğlu Süleyman	59				59
14-18	Veli ağa oğlu Mehmed	58				58
15-19	Veli ağa oğlu Hasan	60		4		64
16-20	Canım ağa oğlu Halil	4				4
17-22	Sultan oğlu Veli	62				62
18-23	Türkmen oğlu Bekir	36				36
19-24	Molla Hasan	85			40	125
20-25	Karaoğlan oğlu Mehmed	24		2		26
21-26	Musa [oğlu] Mustafa	70		4		74
22-27	Halil ağa oğlu Halil	79			3	82
23-28	Tosun oğlu Ahmed	40	21		30	91
24-29	Kırlı çulcu Mehmed	51				51
25-30	Kısa Süleyman	20		4		24
26-31	Hacı İsa oğlu Veli	54				54
27-32	Durak oğlu Hasan	60				60
28-33	Kırlı Abdullah oğlu Ahmed	48				48
29-34	Sazak oğlu Hüseyin	26		5		31
30-35	Kırlı oğlu Ahmed	70				70
31-36	Veli Ağa oğlu Ali	62		4		66
32-37	Kabasakal oğlu Osman	44		6		50
33-39	İsa oğlu Hüseyin	58				58
34-41	Sığırtmaç oğlu Hüseyin	-	-	-	-	-
35-42	Kırlı Murad	-	-	-	-	-
36-43	Sultan oğlu Mehmed	6				6
37-44	Kırlı Ahmed yetimi İbrahim	84				84
38-45	Canım ağa oğlu İbrahim	6				6
39-46	Kerim oğlu yetimi Hüseyin	-			30	30
40-46	Hayme oğlu Osman	-	-	-	-	-
41-47	Hacı Ali oğlu Hasan	20			30	50
42-49	Yapucu Hasan	6				6
43-50	Hande oğlu Mehmed	8				8
44-51	Kırlı Hüseyin	-	40	-	-	40
45-52	Şaban oğlu İbrahim	2				2
46-53	Veli Ağa oğlu Koca Mustafa	40		2		42
47-1	(Zımmî)	2		2		4
		2362	125	67	133	2687

Turkish Studies

Deftere göre Gümülceli'de yaşayan ailelerin sahip oldukları tarım arazileri toplamı 2687 dönümdür. Tarım arazilerinin tasarruf şekilleri tabloda gösterildiği şekliyle dağılımı şöyledir: Mezru tarla toplamı 2362 dönüm, gayri mezru tarla toplamı 125 dönüm, bağ 67 dönüm ve icara verilen tarla miktarı ise 133 dönümdür. Meslekler bölümünde görüldüğü üzere Gümülceli Köyü'nde mesleği erbâb-ı zirâat olan 33 aile ve diğer meslek sahibi 10 aile reisi olmak üzere toplam 43 aile toprak sahibidirler. Toplam arazi sahibi 43 aileye ortalama 62.5 dönüm toprak düşmektedir. Toplam arazi miktarı incelendiğinde ekili arazilerin oranı % 87.90'a tekabül etmektedir. Nadasa bırakılarak dinlendirilen arazilerin oranı % 4.65 civarındadır. Bağ olarak kullanılan arazilerin oranı % 2.49 ve kiraya verilen arazilerin oranı ise % 4.94'dür.

Ekili araziler olan mezru tarla sahibi 42 aileye hane başına 56.23 dönüm düşmektedir. Nadasa bırakılan Gayri mezru tarla sahibi 3 aileye hane başına 41.66 dönüm, bağ sahibi olan 17 aileye hane başına düşen miktar ise 3.94 dönüm ve tarlasını kiraya veren 5 aileye hane başına 26.6 dönüm düşmektedir. Netice itibariyle incelenen dönemde Gümülceli Köyü'nde hane reislerinin sahip olduğu arazilerin büyük çoğunluğunun ekili dikili araziler olduğu dikkati çekmektedir.

Osmanlı tarım arazilerinin büyüklüğü ziraat istatistiklerine göre; yüzölçümleri 10 dönümden az olanlar küçük, 10-50 dönüm arasında olanlar orta, 50 ve daha büyük olanlar ise büyük işletme olarak tasnif edilmiştir. (Güran 1998: 81-82; Atar, Çağlar 2015: 40) Bu tasnife göre Gümülceli Köyü'nde 27 aile reisi büyük işletme, 9 aile reisi orta işletme ve 7 aile reisi küçük işletme sahibidirler. Arazi sahibi olmayan 4 aile haricinde geriye kalan 43 ailenin % 62.79'u büyük işletme sahibidirler. Orta işletme sahibi olanlar % 20.93 ve küçük işletme sahibi olanlar % 16.27 civarındadır. Bu tasnif içerisinde küçük ve orta işletme sahibi olup geliri yüksek ailelerin varlığı dikkati çekmektedir. Nitekim 4 dönüm ekili araziye sahip olup ortakçısıyla beraber ziraat yapan Canım ağa oğlu Halil'in yıllık geliri 1050 kuruştur (TMT.d. 2276, s. 6, hane: 16, sıra: 20). Gene Kazıklı oğlu Ali 69 dönüm araziye sahip olup ortakçısıyla beraber yıllık geliri 2648.5 kuruştur (TMT.d. 2276, s. 3, hane: 7, sıra: 8). Bu iki ailenin geliri Büyük işletme sahibi ailelerin bir kısmından daha fazla gelire sahiptirler. Bu durum, eğer defter kayıtlarında yazım hatası yok ise topraklarının verimli olması ile izah edilebilir.

Yetiştirilen Ziraî Ürünler

İncelenen defterde Gümülceli Köyü'nde ailelerin sahip oldukları ekilebilir arazilerde hangi ürünün yetiştirildiği açıklanmamıştır. Ancak hane reislerinin pamuk, buğday, arpa, susam, darı, burçak ve üzüm öşrünün olması, mezru tarla olarak kaydedilen arazilerde bu ürünlerin ziraatının yapıldığını göstermektedir. Adı geçen ürünlerin üretim miktarları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: Gümülceli Köyü'nde Üretilen Zirai Ürünler

Hane-Sıra no	Hane reisi	Koza	Hınta	Şair	Susam	Darı	Burçak	Bostan	Üzüm
		Kıyye	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki	Çeki		Kıyye
1-1	Sulu oğlu Ali	15	20	40	0.5	1	3		20
2-2	Avcı oğlu Veli		25	30	2	2	5		15
3-3	Tosun oğlu Hasan	10	10	15					30
4-4	Bey oğlu Molla Halil	3	15	15		3	1		20
5-5	Solak oğlu Molla	2	12	8			1.5		45
6-6	Hasan oğlu Eyüb	2	29	35			1.5		
7-8	Kazıklı oğlu Ali	4	26	18		1	4		
8-10	Köse oğlu İbrahim	20	15	12			3		50
9-11	Amuca oğlu Hasan		20	12		1	5		50
10-13	Kırkağaçlı Veli		20	15			2	10	
11-15	Musa oğlu Hüseyin		12	5		1.5	3	10	

Turkish Studies

12-16	Kabasakal oğlu Musa	5.5	11	8			2		40
13-17	Hacı Hasan oğlu	12	10	3					
14-18	Veli ağa oğlu Mehmed	40	10	5					
15-19	Veli ağa oğlu Hasan		7	3					60
16-20	Canım ağa oğlu Halil		10	5					
17-22	Sultan oğlu Veli		9	6					
18-23	Türkmen oğlu Bekir		10	9			4		
19-24	Molla Hasan		12	6					
20-25	Karaoğlan oğlu Mehmed	5	12	8			1.5		
21-26	Musa [oğlu] Mustafa	10	12	10			1		30
22-27	Halil ağa oğlu Halil	5	8	3			1.5		
23-28	Tosun oğlu Ahmed	2	7	6		2			
24-29	Kırlı çulcu Mehmed		10	10					
25-30	Kısa Süleyman		5	6					60
26-31	Hacı İsa oğlu Veli	3	12	11			1		
27-32	Durak oğlu Hasan	2	8						
28-33	Kırlı Abdullah oğlu	4	5	3			1		
29-34	Sazak oğlu Hüseyin	2	8	8			1		15
30-35	Kırlı oğlu Ahmed	2	8	7		1	1		
31-36	Veli Ağa oğlu Ali	4	10	7					40
32-37	Kabasakal oğlu Osman	4	12						25
33-39	İsa oğlu Hüseyin		20	20					
34-41	Sığırtmaç oğlu Hüseyin								
35-42	Kırlı Murad								
36-43	Sultan oğlu Mehmed	4				1			
37-44	Kırlı Ahmed yetimi	5	4	5					
38-45	Canım ağa oğlu İbrahim	4	4						
39-46	Kerim oğlu yetimi								
40-46	Hayme oğlu Osman								
41-47	Hacı Ali oğlu Hasan	15		27					
42-49	Yapucu Hasan	2	1.5						
43-50	Hande oğlu Mehmed	2		7.5					
44-51	Kırlı Hüseyin								
45-52	Şaban oğlu İbrahim			3					
46-53	Veli Ağa oğlu Koca		4	2					15
47-1	(Zımmî)								15
		188.5	433.5	393.5	2.5	13.5	43	20	530

İncelenen defterde Gümürceli Köyü'nde ailelerinin yetiştirdiği ürünlerden alınacak öşürün ağırlık olarak miktarı ve bu miktara isabet eden bedel kaydedilmiştir. Öşür bölgelere göre değişmekle birlikte ortalama her ürün üzerinden % 10 oranında alınmıştır. Böylelikle vergiye esas olan ürünlerin 10 katı alınarak toplam üretimi tespit mümkündür. Aşağıdaki tabloda Gümürceli'de yetiştirilen ürünlerin kilogram⁴ olarak üretim miktarları verilmiştir.

⁴ 1 çeki=25,66 kg.; 1 kıyye=1,283 kilogram olarak hesaplanmıştır. Bkz. Walther Hinz, *İslam'da Ölçü Sistemleri*, (Çev.: Acar Sevim), İstanbul 1990, s. 51; Halil İnalçık, "Osmanlı Metrolojisine Giriş", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S: 73, Ankara 1991, s. 21-50.

Tablo 5: Gümülceli Köyü'nde Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Miktarı

	Aile	Miktar	Üretim	Kg	Toplam Hane Sayısına Oranı (%)	Hane Başına Düşen Miktar (kg)
Koza	27	188.5 Kıyve	1885	2418	57.44	51.5
Buğday	37	433.5 Çeki	4335	111 236	78.72	2366
Arpa	36	393.5 Çeki	3935	100 972	76.59	2148
Susam	2	2.5 Çeki	25	641.5	4.25	13.6
Darı	9	13.5 Çeki	135	3464	19.14	73.7
Burçak	19	43 çeki	430	11033.5	40.42	234.7
Üzüm	17	530 Kıyve	5300	6799.5	31.91	144.6

Tabloda görüldüğü üzere Gümülceli Köyü'nde 27 aile (% 57.44) pamuk, 37 aile (% 78.72) Buğday, 36 aile (% 76.59) arpa, 2 aile (% 4.25) susam, 9 aile (% 19.14) darı, 19 aile (% 40.42) burçak ve 17 aile (% 31.91) üzüm ziraatı yapmaktadırlar. İncelenen dönem itibarıyla Gediz havzasındaki araziler haricinde sulama imkanı pek olmayan bu bölgede genellikle susuz tarımın yapıldığı tahmin edilmektedir.

Üretimi yapılan ürünler içerisinde buğday, arpa ve pamuk önemli yer tutmaktadır. Temettuat Defterindeki verilere göre Gümülceli Köyü'nde üretilen buğday 111 236 kilogram olup hane başına düşen miktar 2366 kilogramdır. Toplam nüfus olan 235 kişi dikkate alındığında kişi başına düşen miktar ise 473 kilogram civarındadır. Temel tüketim gıdası olan buğdayın toplumlarda kişi başına tekabül eden yıllık miktarı 190 ila 235 kg. arasında değişmektedir. (Bilgi 2008: 46) Buradan hareketle Gümülceli Köyü'nde ihtiyaç fazlası buğday üretiminin yapıldığı dikkati çekmektedir.

Gümülceli Köyü'nde buğdaydan sonra en çok üretimi yapılan arpa toplam 100 972 kilogram olup hane başına düşen miktar 2148 kilogramdır. Toplam nüfus dikkate alındığında kişi başına düşen miktar 429.6 kilogramdır. Arpa gibi gene hayvan yemi olarak kullanılan burçak üretimi 11 033.5 kilogram olup hane başına düşen miktar 234.7 kilogramdır. Gümülceli Köyü'nde çoğunluğunu sağmal inek, camus, öküz ve merkebin oluşturduğu 288 baş hayvanın yem ihtiyacının karşılandığı görülmektedir.

Yakın zamana kadar Gediz havzasında ve Gümülceli Köyü'nde yoğun şekilde yapılan pamuk ziraatı günümüzde önemini kaybetmiştir. İncelenen dönemde toplam pamuk üretimi 2418 kilogram olup üretimini yapan 27 hane başına düşen miktar yaklaşık olarak 90 kilogramdır. Köyde kişi başına düşen miktar ise 51.5 kilogramdır.

Bugün itibarıyla köyün geçim kaynağı durumunda olan bağcılık oldukça yaygındır. Fakat incelenen dönemde 17 aile iki dönümü yenice olmak üzere toplam 67 dönümlük arazide üzüm üretimi ile iştigal etmektedir. Dönüm başına yaklaşık olarak 104.60 kilogram olmak üzere toplam 6799.5 kilogram üzüm üretilmektedir. Bugün itibarıyla bir dönüm bağdan yaklaşık olarak 500-1000 kilogram arası üzüm alındığı düşünülürse verimin düşük olduğu görülmektedir. Bu durum büyük ihtimalle susuz tarım yapılmasından kaynaklanmaktadır.

Hayvan yemi ve yiyecek olarak tüketilen darı, Gümülceli Köyü'nde 3464 kilogram üretilmekte ve hane başına 73.7 kilogram düşmektedir. Susam ziraatı ise sınırlı olup iki aile tarafından toplam 641.5 kilogram üretilmektedir. Ayrıca köyde iki aile miktarı belli olmayan bostan yetiştirmekte olup vergi olarak 20 kuruş ödemişlerdir.

Hayvancılık

Temettuat defterlerinde hane reislerinin isimlerinin altında sahip oldukları gayr-i menkullerden sonra hayvanlar kaydedilmiştir. Bu verilere dayanarak her ailede hangi hayvandan kaç

tane bulunduğu ve bunlardan elde edilen yıllık gelirin tespiti mümkün olmaktadır. İncelenen deftere göre Gümülceli Köyü'nde ailelerin sahip oldukları hayvanların çeşidi ve sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Gümülceli Köyü'nde Ailelerin Sahip Oldukları Hayvanlar

Hane reisi	Sağmal inek	Sağmal camus	camus	Dölsüz inek	Tay	Camus Dana	Merkep	Tosun	Öküz	inek Danası	Manda	Düğe	Kısrak	malak	Beygir	Dölsüz camus
Sulu oğlu Ali	2	-	5	5	-	2	2	2	2	-	-	-	4	-	-	-
Avcı oğlu Veli	3	1	2	-	-	2	2	4	2	-	-	-	2	1	3	-
Tosun oğlu Hasan	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Bey oğlu Molla Halil	-	1	2	-	-	-	1	-	3	-	-	1	-	1	-	-
Solak oğlu Molla	1	-	-	1	-	-	3	-	3	-	-	-	-	1	-	2
Hasan oğlu Eyüb	-	1	2	-	1	-	2	-	2	-	-	2	2	1	-	-
Kazıklı oğlu Ali	-	-	-	2	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Köse oğlu İbrahim	1	1	-	-	-	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Amuca oğlu Hasan	1	-	-	-	2	-	2	3	2	-	1	-	-	-	-	2
Kırkağaçlı Veli	2	-	2	2	-	-	1	-	2	-	2	-	2	-	-	1
Musa oğlu Hüseyin	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	2	-	-	-	-
Kabasakal oğlu Musa	1	-	1	-	-	-	-	1	4	1	-	-	-	-	1	-
Hacı Hasan oğlu	1	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	2	1	-
Veli ağa oğlu Mehmed	1	-	-	-	-	-	1	-	3	1	1	-	1	-	-	-
Veli ağa oğlu Hasan	1	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Canım ağa oğlu Halil	1	-	-	-	-	-	1	1	4	-	-	-	1	3	-	-
Sultan oğlu Veli	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	2	-	-	-
Türkmen oğlu Bekir	1	-	-	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-
Molla Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Karaoğlan oğlu	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Musa [oğlu] Mustafa	2	-	-	-	-	-	1	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Halil ağa oğlu Halil	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-
Tosun oğlu Ahmed	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kırlı çulcu Mehmed	-	-	2	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Kısa Süleyman	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hacı İsa oğlu Veli	-	1	-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	1	-	1	-
Durak oğlu Hasan	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Kırlı Abdullah oğlu	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Sazak oğlu Hüseyin	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kırlı oğlu Ahmed	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-
Veli Ağa oğlu Ali	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kabasakal oğlu Osman	1	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
İsa oğlu Hüseyin	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	2	-	-
Sığırtmaç oğlu Hüseyin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kırlı Murad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sultan oğlu Mehmed	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kırlı Ahmed yetimi	-	-	-	1	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Canım ağa oğlu İbrahim	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kerim oğlu yetimi	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hayme oğlu Osman	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hacı Ali oğlu Hasan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yapucu Hasan	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hande oğlu Mehmed	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-